

MAPAŽ – příběh odbojové organizace z roku 1949

PETR MALLOTA

Nesmí nám býti námahou žádná těžká práce, odstraníme tyrany, ba i všechny zrádce.¹

V jarních a letních měsících roku 1949 se exponentům režimu působícím v okrese Louny a Mělník neusínalo snadno. Neznámí a nepolapitelní pachatelé rozvinuli rozsáhlou ilegální činnost, namířenou především proti konkrétním strůjcům bezpráví z řad místních agilních komunistů. Nebezpečí přicházelo v noci, zahaleno do tmy.²

Výbuch

Když v noci z 14. na 15. července 1949, přesně v 1.05 hodin, zaslechl bezpečnostní referent Okresního národního výboru (ONV) v Lounech Jindřich Fanta před svým domem kroky a zdálo se mu, že někdo z ulice osvětluje okna jeho bytu, okamžitě vstal z postele a ozbrojil se pistolí. Právě v ten okamžik otrásla budovou mohutná exploze. Rozbila okna a zdemolovala vnitřní zařízení bytu, Fanta ucítil tupou bolest v zádech. Navzdory šoku doklopýtal k oknu, aby neznámé útočníky ztrestal. Stihl pouze několikrát vystřelit ve směru jejich předpokládaného útěku, než jeho střelbu rázně ukončila druhá, opožděná detonace. Zanedlouho už do Vojanovy ulice mířili policisté z Velitelství stanice Sboru národní bezpečnosti

(SNB) v Lounech, pro které to bylo další důrazné připomenutí existence neznámé „teroristické“ organizace, již se doposud nikomu včetně tajné policie nepodařilo dostat na stopu.

Oběť byla urychleně dopravena do okresní nemocnice, kde se ukázalo, že kromě nervového otřesu utrpěla pouze lehké zranění letící střepinou. Mnohem horší dopad než ony dva výbuchy tak paradoxně měly jejich nepřímé důsledky. Šokovaného a dezorientovaného Fantu totiž v zasažené místnosti uvěznila explozí vzpříčené dveře a on si při zoufalé snaze dostat se přes ně na svobodu zhoršil kýlu natolik, že musel později podstoupit operaci.³

Policejní vyšetřování přineslo několik podstatných informací. Podle úloмок a pozůstatků pum jest zjištěno, stojí v tajně zprávě velitele stanice

SNB v Lounech, vrchního strážmistra Stanislava Kališe, že se jedná o pumy, které si pachatelé sami zhotovili. Jedná se o plechovky od zeleninové konzervy 3–5 kg. V plechovce byla uložena trhavina s rozbuškou a zápalnicí. Zbýlý prostor plechovky byl vyplněn úlomky různého kovu a hlavně železa a litiny. Po zapálení zápalné šňůry byla nálož uvedena k výbuchu. Že v tomto případě nešlo o nějakou „pyrotechnickou atrakci“, ale o vážně míněný útok s cílem dotyčného zranit, anebo dokonce usmrtit, dokládají další detaily: *Výbuchem obou pum byly úplně demolovány obě místnosti bytu, a to jak kuchyně, tak i ložnice. Nábytek jest značně poškozen, okna úplně rozbita a rámy oken vyvráceny. Také zdivo u oken jest značně poškozeno. Kromě toho byly úlomky z pum poškozeny sousední domy a zejména dům naproti stojící.*

1 Závěr textu výhrůžného dopisu, který organizace MAPAŽ rozesílala funkcionářům KSČ a lidosprávy. Viz ABS, f. Vyšetřovací spisy – Ústí nad Labem (dále jen UL-V), vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Hořejšího z 10. 8. 1949.

2 Aktivitám ilegální organizace MAPAŽ se jako první věnovala studie z pera historika Milana Bárty, viz BARTA, Milan: Příběh ilegální protikomunistické skupiny MAPAŽ. *Masarykův lid*, 2009, roč. XV, č. 1, s. 10–15. Tato práce posloužila také jako základ příslušné kapitoly v knize historika Václava Vebera o třetím odboji – VEBER, Václav: *Třetí odboj. ČSR v letech 1948–1953*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2014, s. 97–101. V roce 2014 byla na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně obhájena diplomová práce Jiřího Jakoubka rovněž zpracovávající dané téma: JAKOUBEK, Jiří: *Josef Hořejší v odbojové skupině MAPAŽ*. UJEP, Ústí nad Labem 2014.

3 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 2, zápis o výpovědi Jindřicha Fanty z 20. 9. 1949.

Účinek byl pozorován až do vzdálenosti 200 m. U domu v této vzdálenosti byla úlomky rozbita okna.⁴

Bezpečnostní referent Fanta střelbou z okna nikoho nezasáhl. Přesto útočník zranění utrpěl. Při útěku totiž nedaleko místa činu narazil na hlídkujícího příslušníka Státní bezpečnosti (StB) Antonína Nováka, který se podezřelého pokusil zastavit. Ten okamžitě zareagoval dvěma výstřely z pistole a zmizel ve tmě. Novák střelbu opětoval, a aniž to tušil, škrábl prchajícího na noze, ale to bylo vše. Jediným hmatatelným výsledkem tohoto incidentu tak byl popis pachatele, jímž měl být mladík ve věku 23–24 let, vysoký okolo 170 cm s nápadně hustými a vlnitými vlasy světlé barvy. Nasazení služebního psa na jeho stopu pod vedením praporčíka SNB Josefa Cimra zůstalo bez výsledku, možná to však vůbec nebyla náhoda (viz dále).

Obecná charakteristika organizace

Existence protikomunistické odbojové organizace se zvláště znějícím jménem MAPAŽ⁵ je mimořádná hned z několika důvodů. Prvním je bezesporu doba, po kterou její členové nebezpečnou, či snad dokonce sebevražednou činnost vykonávali. Sedm měsíců se může zdát jako poměrně krátký časový úsek, v realitě stalinského teroru se však jedná o mimořádnou životnost. Tato skutečnost vynikne, pokud si uvědomíme, čím vším byly ony měsíce vyplněny. Tím se dostáváme k druhé zásadní charakteristice organizace MAPAŽ, která ji činí ve srovnání s jinými ilegálními skupinami působícími ve stejné době zcela specifickou. V její činnosti totiž nalezneme v zásadě úplný vý-

Materiál zabavený komunistickou tajnou policií – šablona z plechu k malování protikomunistických nápisů, plechovky s barvami, trubky k výrobě bomb a německý samopal z války

Foto: ABS

čet tehdejších forem odboje. MAPAŽ kromě obligátního vytváření sítě spolupracovníků a získávání nových kontaktů také finančně podporovala režimem pronásledované osoby, které navíc ukrývala a zprostředkovala jim bezpečný odchod do zahraničí. Mezi těmito osobami, které s její pomocí unikly na Západ, byl dokonce zakladatel firmy na výrobu domácích elektrospotřebičů ETA Jan Prošvic.⁶ Vedle toho MAPAŽ pracovala i na poli propagandy – její členové rozšiřovali tisíce letáků a na viditelných místech malovali protikomunistické nápisy, shromažďovali rovněž zbraně pro očekávaný ozbrojený střet s totalitním režimem. Jako významná součást aktivit organizace figurují i fyzické útoky na představitelů moci, doplňované výhružnými dopisy. Atentáty

páchané zdánlivě nepolapitelnými „illegalisty“ děsily především lounský okres, respektive tamější stoupenec režimu, naopak pro jeho odpůrce a perzekvované občany byly vzpruhou a povzbuzením. MAPAŽ rovněž navázala pomocí vlastních kurýrů kontakt s exilem, přesněji s československými zpravodajskými skupinami pracujícími pod patronací západních tajných služeb, a posléze toto spojení udržovala. V poslední fázi své činnosti se začala intenzivně věnovat sbírání špiónážních zpráv. Je třeba zdůraznit, že shora popsané aktivity se po celou dobu existence ilegální organizace překrývaly, MAPAŽ od žádné z uplatňovaných forem odboje nikdy neupustila. I to výraznou měrou přispělo k jejímu tragickému konci.

4 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, podsv., zpráva Velitelství stanice SNB v Lounech pro KV StB Ústí nad Labem z 15. 7. 1949.

5 Tento název nevznikl nějakým nahodilým seřazením písmen, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jednalo se totiž o zkratku utvořenou ze jmen významných postav české historie, k jejichž odkazu se vedoucí organizace hlásili, totiž prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, historika a politika Františka Palackého a husitského vojevůdce Jana Žižky.

6 Jan Prošvic byl se svou rodinou patrně první obětí akce „Kámen“ (provokace StB s vytvořením falešné státní hranice). Toto byl jeho druhý a nyní již úspěšný pokus dostat se na Západ. K akci „Kámen“ viz např. JANDEČKOVÁ, Václava: *Kámen. Svědectví hlavního aktéra akce „Falešné hranice“ u Všerub na Domažlicku*. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2013.

Předehra k horké fázi odboje

Přesně datovat, kdy vše začalo, je komplikované. Jakousi předehrou ilegální činnosti byl tajný odchod mělnického továrníka Josefa Hořejšího (nar. 1910) na Západ v červnu 1948. Tohoto muže, jenž se vlastní pílí a houževnatostí vypracoval z řadového dělníka na majitele prosperujícího podniku na výrobu a opravu dětských kočárků, postihla po komunistickém puči nová znárodnovací vlna. O svoji po léta budovanou továrnu přišel, navíc mu úřady vyměřily pokutu dva miliony korun za údajné předražování kočárků. V tísnivé atmosféře rozbíhajících se represí a celkové nejistoty oslovil svého bratrance Františka Růžka z Lužce nad Vltavou, zda by mu nezprostředkoval ilegální přechod hranic na Západ. Tento muž, profesí stavitel lodí, se totiž znal s ředitelem Státních lesů v Horní Plané Karlem Skalickým, s nímž v minulosti sjednával dodávky dřeva pro loděnici. Šumavský kontakt v tomto případě zafungoval a Hořejší překonal stále ještě propustnou „železnou oponu“ v prostoru Nového Údolí. Za ní ho ale čekalo drsné procitnutí – válkou vyčerpané Německo s přeplněnými uprchlickými tábory neskýtalo nadějně vyhlídky do budoucnosti, navíc bývalý továrník těžce nesl odloučení od rodiny, a proto se po dvou týdnech strávených v Pasově, Řezně a Norimberku rozhodl vrátit stejnou trasou zpět. Přechod se mu i napodruhé zdařil, navíc po příjezdu do Mělníka ke svému velkému překvapení zjistil, že jeho ilegální odchod do ciziny úřady nezaznamenaly, a tak se mohl navrátit k „běžnému“ životu.⁷

O Hořejšího „německé“ anabázi se nicméně dověděli někteří jeho známí a začali se o bezpečný a spolehlivý kanál na Západ zajímat. Někdy v průběhu srpna 1948 se tak na bývalého továrníka obrátil řezník a uzenář z Černčic u Loun Kamil Novotný (nar. 1893) s prosbou o zajištění útěku reži-

Pravý průkaz totožnosti továrníka Josefa Hořejšího a falešný z doby jeho života v ilegaltě

Foto: ABS

mem postiženého kavárníka z Teplic Jaroslava Brože.⁸ Ukázalo se ale, že Karel Skalický již nikoho dalšího na Západ převést nechce, a tak byl Brož nucen využít služeb jiných osob. Jeho úloha v příběhu organizace MAPAŽ tím však neskončila. Po několika

týdnech se totiž Brož znovu objevil v Československu, kam se vrátil v doprovodu kurýra „Jirky“ (tento mladý „agent-chodec“ se ve skutečnosti jmenoval Přemysl Chaloupka a byl „vyakčněným“ studentem z Prahy). Kurýr, který v Německu pracoval

7 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Hořejšího z 10. 8. 1949.

8 Tamtéž, výslechový protokol Kamila Novotného z 10. 8. 1949.

Řezník Kamil Novotný na fotografii z doby německé okupace a jeho dům v Černčicích u Loun – hlavní štáb a centrála organizace

Foto: ABS

patrně pro jednu z Američany řízených exilových zpravodajských skupin, projevil zájem setkat se právě s Hořejším. V Československu hodlal vybudovat síť kontaktů pro sběr špiónážních informací a bývalý továrník se mu jevil jako vhodný adept spolupráce. Následovala schůzka v jedné z pražských kaváren, na níž Hořejší určil jako „přepážku“ pro eventuální budoucí styk Jaroslava Aima „Houdka“, jenž vypomáhal své matce v bufetu na autobusovém nádraží Praha-Florenc. Jednalo se o nevlastního syna Hořejšího známého Houdka, který byl správcem tohoto stravovacího zařízení. Do konce roku se uskutečnila ještě jedna schůzka v Praze, na níž Hořejší přivedl i obchodního příručího z Prahy Vladislava Kleila, zete Kamila Novotného z Černčic, který se zajímal o „Jirkův“ přechodový kanál do Německa. Seznámením Aima, „Jirky“ a Kleila vznikla ilegální buňka v Praze, s níž posléze spolupracovaly i další osoby, např. student Alfons Zelníček alias „Alfons“, kadeřnice Marie Hausenblasová alias „Partyzánka“, dělník Rudolf Kozderka či úředník Vavřín Sklenář.

V poúnorovém životě Josefa Hořejšího mělo brzy dojít k zásadnímu zlomu. V lednu 1949 ho oslovil mělnický továrník Jan Toušek s tím, zda by mu nepomohl přepravit a uschovat kovové trubky, které mu po znárodnění jeho podniku zbyly. Hořejší svým automobilem inkriminovaný náklad skutečně převezl, kdosi ho však udal a Velitelství stanice SNB Mělník na něj neprodleně podalo trestní oznámení kvůli zatajení zabaveného majetku. Když si pro něj policisté přišli domů, léčil se Hořejší se silnou chřipkou a to byl jediný důvod, proč ho prozatím ponechali na svobodě. V této situaci bývalý továrník pochopil, že již není nač čekat, a rozhodl se k druhému útěku. Na rozdíl od toho předešlého však nezamířil za hranice, ale do Černčic u Loun ke svému příteli Kamilu Novotnému. Ten mu azyl poskytl bez jakýchkoli námitek.

Založení a formování ilegality

Hořejšího odchod do ilegality na počátku roku 1949 můžeme z hlediska následujících událostí označit za milník. Tandem Hořejší–Novotný se stal hybnou silou vznikající organizace,

přičemž Novotného dům na adrese Černčice čp. 366, k němuž patřil i obchod a také řeznicko-uzenářská dílna, fungoval jako jakýsi její štáb a centrála. Zde probíhaly porady, plánovaly se jednotlivé akce, vyráběly bomby anebo kolportovaly letáky. Rovněž se zde ukrývaly pronásledované osoby.

Záhy po příchodu mělnického továrníka do Černčic bylo rozhodnuto začít s plnohodnotným odbojem. Existující kontakty se začaly transformovat do funkční ilegální sítě, jejímž jádrem se stali lidé soustředění okolo obou vůdčích osobností. Tak vznikla „lounská“ skupina, k níž patřili např. bývalý holič Emil Andrt z Loun, bývalý praporečkář SNB Josef Frolík z Loun, úředník ONV v Lounech Eduard Pohl nebo otec a synové Seidlovi (strojvůdce ČSD Karel Seidl, strojní zámečnický ČSD Evžen Seidl⁹, učeň Otto Seidl) z Černčic.

K ní se záhy přidružily ještě další dvě skupiny: „křivoklátská“ a „vinařická“. V té první figuroval jako ústřední osoba bývalý příslušník SNB František Hončík, který původně působil služebně v Mělníku, odkud se s Hořejším dobře znal. Po svém

Kůlna ve dvoře černčického domu, v níž odbojáři ukrývali výbušniny a zbraně Foto: ABS

poúnorovém „vyakčnění“ se odstěhoval na Křivoklát na Rakovnicku a pracoval tam jako lesní dělník. Na písemnou žádost Hořejšího za ním přijel v zimě 1949 ke Kamilu Novotnému do Černčic. Na schůzce vyjádřil svůj souhlas s účastí na protirežimních aktivitách.

Hlavními představiteli druhé ilegální skupiny byli student Miroslav Broul a cementář Jan Liberský, oba z Vinařic na Lounsku. Kontakt na tyto lidi získali Hořejší s Novotným někdy na začátku května 1949 od „pražské“ skupiny, konkrétně od Jaroslava Aima „Houdka“. Ten se dozvěděl, že tamější odbojáři mají k dispozici jakýsi vlastní sklad zbraní, což u „centrály“ v Černčicích vyvolalo živý zájem. Ačkoli se záhy ukázalo, že původní informace jsou realitě značně vzdáleny (Vinařičtí sice nějaké zbraně měli, ale potřebovali je sami pro sebe), získané napojení rozšířilo vznikající odbojovou síť.

Organizace sestávající z „lounské“, „pražské“, „křivoklátské“ a „vinařické“ skupiny, k níž je třeba připočítat ještě jednotlivce působící na dalších místech republiky, se postupně značně rozrostla. Trestní oznámení Krajského velitelství StB Ústí nad Labem uvádí celkem 84 osob. U některých z nich podle všeho vyšetřovatelé StB záměrně nadsadili či zkreslili jejich skutečné odbojové aktivity, nicméně většina z těchto lidí se tehdy do „lounské“ organizace (či do ilegální činnosti lidí s kontaktem na „Louny“) opravdu zapojila. Co se týče skladby odbojářů, můžeme hovořit o značně heterogenní skupině, kterou tvořili jak „představitel buržoazie“ a „kapitalisté“, tak úředníci, či dokonce dělníci, kteří by podle marxistické teorie měli naopak souznít s režimem a podporovat ho. *Konečně pak se zde setkáváme s lidmi, svedenými reakční propagandou, politicky zaostalými. Jsou mezi nimi i pracující, kteří*

*nevěří ve vítězství socialismu a mají sklon k dobrodružství.*⁹ Dodejme, že o existenci podzemní organizace věděli, nebo ji dokonce podpořili i aktivní příslušníci SNB. Tak třeba Josef Hořejší získal od praporčíka SNB Emila Sojky ze stanice v Mělníku pět nevyplněných občanských legitimací, které následně za pomoci výše zmiňovaného úředníka ONV v Lounech Eduarda Pohla použil pro zhotovení falešných dokladů totožnosti. Jiný příslušník SNB, praporčík Josef Cimr z Loun, prý dokonce svému příteli Emilu Andrtovi zapůjčil pistolí ráže 6,35 mm. Právě tento policista byl přítom jako psovod nasazován na místech některých činů (viz útok na bezpečnostního referenta Jindřicha Fantu) a StB později spekulovala, že služebního psa záměrně sváděl ze stopy pachatelů.

Organizování útěků a shromažďování zbraní

Jak již bylo řečeno, disponovala organizace cenným kontaktem na Šumavě v osobě ředitele Státních lesů v Horní Plané Karla Skalického. Ten však zprostředkoval útek pouze Josefu Hořejšímu v létě 1948 a v následujících měsících již na jakékoli další žádosti o pomoc nerefletoval. V době, kdy již bývalý továrník z Mělníka žil v ilegalitě, bylo rozhodnuto nefunkční „šumavský“ kanál znovu oživit, přičemž za tímto účelem odbojáři získali Hořejšího bývalého zaměstnance, zámečníka Antonína Rambu ze Želnavy a také tamějšího hostinského Jiljeho Jezla. Brzy se však ukázalo, že i nové spojení je více než problematické, neboť se touto cestou podařilo dostat za hranice – a to ještě až napodruhé v březnu 1949 – pouze JUDr. Jana Sklenáře z Prahy, uprchlíka z Tábora nucených prací (TNP) Kladno-Dubí.¹¹ Když později Ramba

9 Politický vězeň Evžen Seidl poskytl po pádu komunistického režimu v Československu o svých ilegálních aktivitách několik svědectví. Viz např. *Archiv Milana Bárty*, záznam rozhovoru Milana Bárty se členem skupiny MAPAŽ Evženem Seidlem ze dne 27. 11. 2008.

10 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 3, trestní oznámení z 20. 9. 1949.

11 Bratrem tohoto pražského advokáta byl úředník Vavřín Sklenář, který se později zapojil do činnosti organizace MAPAŽ v její pražské větvi.

odmítl zajistit převedení dvou nových uprchlíků z téhož zařízení, Jana Prošvice a jistého Zdeňka, vyjednali pro ně Hořejší s Novotným v dubnu 1949 jinou cestu na Západ přes nového člena odbojové organizace, dělníka pracujícího v kamenolomu Plešivce u Rakovníka Václava Proška ze Zbečna. Ten pro lounské odbojáře převedl i jakéhosi Cinka z Moravské Ostravy.¹² Nutno dodat, že se uprchlíci před útekem často skrývali právě u Novotného, kde se jim dostávalo veškeré (i finanční) podpory.

Zmiňovaný Václav Prošek nejenže disponoval funkčním přechodovým kanálem v prostoru Tachova, ale pro Hořejšího s Novotným zcizil ve svém působišti 20 kg výbušniny dynamon i s rozbuškami. Tento materiál, spolu s dalšími trhavinami, které podzemní organizace již dříve získala krádeží ze skladu stavby továrny Stepo v Lounech (7,5 kg dynamonu, rozbušky a dva kotouče zápalné šňůry),¹³ později posloužil k výrobě bomb. Podle odborného pyrotechnického posudku se v Černčicích, kde odbojáři materiál skladovali, nacházelo v době likvidace ilegální organizace celkem 26,9 kg dynamonu a 2,3 kg ekrazitu umožňujících výrobu 50 až 60 improvizovaných pum.¹⁴ Odbojáři navíc získali ze skladu Svazu brannosti několik neinventarizovaných ručních granátů, z nich však funkční byly pravděpodobně pouze tři nárazové.

Kromě trhavin nashromáždili lidé z ilegální organizace značné množství střelných zbraní a příslušné munice. V drtivé většině se jednalo o trofejní zbraně z války, které jejich majite-

lé po celou dobu pečlivě ukrývali. V materiálech StB se nalézá seznam věcí doličných, z něhož vyplývá, že MAPAŽ disponovala dvěma samopaly a devíti pistolemi, přičemž například pistolového střeliva ráže 9 mm měla v 19 balíčcích a krabicích celkem 304 kusů, dalších 76 kusů bylo pak uloženo volně.¹⁵ K uvedeným devíti pistolím je každopádně zapotřebí připočítat ještě čtyři další, nalezené později na půdě Františka Hončíka.¹⁶ Hovoříme tedy celkem o 15 střelných zbraních, což však stále nebude konečná bilance, neboť někteří členové uprchli před zatčením do zahraničí, přičemž byli prokazatelně ozbrojeni, navíc některé ukryté zbraně nemusela StB vůbec objevit anebo v inkriminovaných policejních přehledech nefigurují.

Ilegální letáky

Z výroby a šíření protikomunistických letáků se stala jedna z hlavních aktivit organizace MAPAŽ. Vrchol zaznamenala v březnu a dubnu 1949, kdy jich odbojáři distribuovali tisíce. Postup výroby byl přitom poměrně jednoduchý, ale fyzicky i časově náročný. V „centrále“ v Černčicích se tiskoviny rozmnožovaly na cyklostylu, jež opatřil agilní Emil Andrt od svého přítele – úředníka pojišťovny v Lounech. Poté se ručně vkládaly do obálek, na které se psaly adresy osob náhodně vybraných z veřejně dostupného telefonního seznamu. Tyto dopisy se poté pomocí pražských spolupracovníků převážely do metropole a teprve odtud rozesílaly. Menší část letáků, které „ilegalisté“ adresou

neopatřili, se pak v Praze anebo na Lounsku vhadzovala přímo do poštovních schránek anebo ponechávala na veřejně dostupných místech.

Prvním letákem kolportovaným „lounskou“ organizací se stal text neznámého autora „Občané republiky československé – Všichni bez rozdílu“, který odbojářům zapůjčil jeden z obyvatel Loun. Text, jenž se ve své době masově šířil,¹⁷ se vztahoval k chystanému květnovému IX. sjezdu Komunistické strany Československa (KSČ), respektive k požadavku svobodných voleb. Občané v něm byli vyzýváni, aby k datu jeho zahájení, tedy k 25. květnu 1949, odeslali na americké velvyslanectví dopis následujícího znění: *Nesouhlasím s nynější komunistickou diktaturou v republice československé a žádám ihned o řádné nové, ale svobodné volby – tajné – pod patronací organizace Spojených národů.*¹⁸ V pokynech dále stálo, ať širitel dopisy nijak nepodepisují, uvedeno mělo být pouze místo odeslání. Autor doufal, že na ambasádu západní velmoci dopisy doputují naráz v milionovém množství, a to navíc u příležitosti výročí narození „presidenta budovatele“ Edvarda Beneše. Leták, jenž končil zvoláním *Ať žije demokracie a svoboda!*, měl každý příjemce nejméně desetkrát opsat a následně doručit deseti svým nejlepším známým. Organizace MAPAŽ toto autorovo přání bezesporu naplnila – již při prvním použití cyklostylu vytvořila dva tisíce kopií a rozeslala je!¹⁹

V případě dalšího letáku se již jednalo o vlastní produkci. Text sestavil

12 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Hořejšího z 2. 9. 1949.

13 Tamtéž, sv. č. 3, trestní oznámení z 20. 9. 1949.

14 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 4 (dokumentace), pyrotechnický posudek „o trhavinách a iniciátorech zabavených ve dnech 9. a 11. srpna 1949 státní bezpečnostní službou v Černčicích u Loun“ z 12. 8. 1949.

15 Tamtéž, seznam věcí doličných, nedatováno.

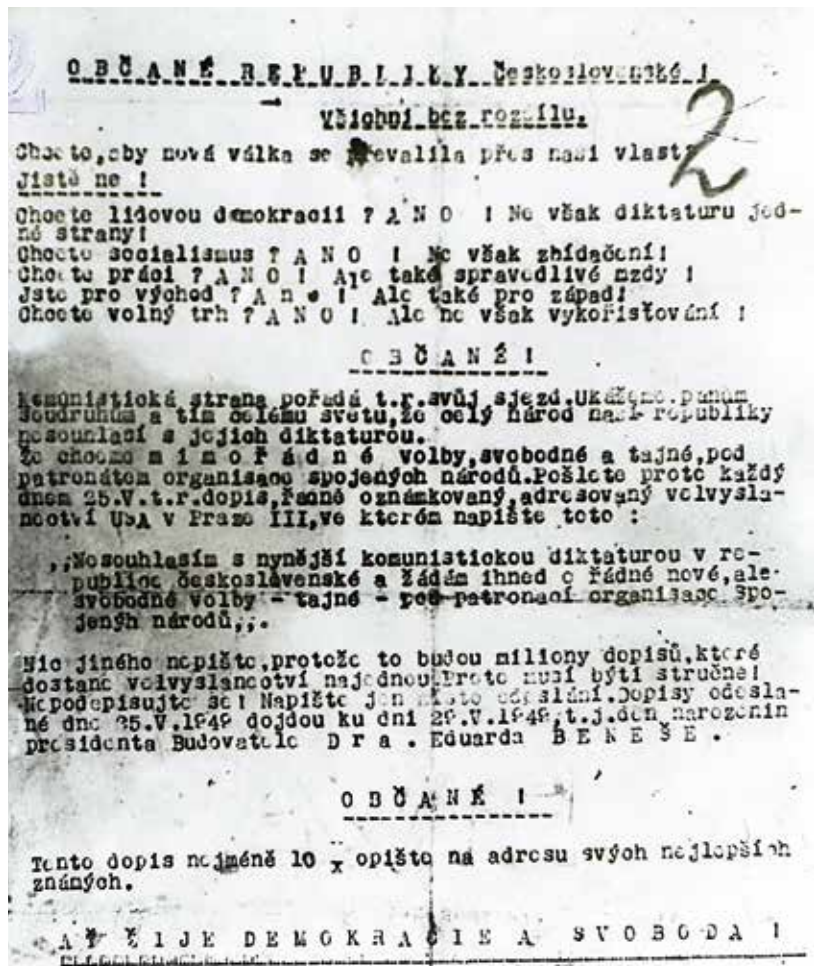
16 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 2, zpráva Kriminální ústředny v Praze pro Krajské velitelství (KV) StB Praha o výsledku zkoumání zabavených zbraní z 29. 8. 1949.

17 Viz KAPLAN, Karel – VÁCHOVÁ, Jana (eds.): *Letáky 1949. Dokumenty*. Praha, ÚSD AV ČR 1994.

18 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 4 (dokumentace), fotokopie letáku „Občané republiky československé – Všichni bez rozdílu“.

19 Tamtéž, sv. č. 1, výslechový protokol Emila Andrta z 10. 8. 1949.

před svým odchodem do zahraničí JUDr. Jan Sklenář a nazval ho „Národe český!“, přičemž ho doplnil ještě „Provoláním čs. demokratické mládeže“. Stylizoval ho jako výzvu k porobenému národu zformulovanou podzemním hnutím, které zahrnuje všechny nekomunistické politické strany původní Národní fronty, a blíže nespecifikované demokratické skupiny. *Československé podzemní hnutí odporu proti komunistickým uchvatitelům moci, utvořené ze všech nekomunistických politických stran a demokratických skupin, obrací se k Tobě, český národe, v této pohnuté době kvapících událostí světových s výzvou do pohotovosti, čteme v úvodu Sklenářova apelu, jenž pak v emotivním tónu pokračuje: Celý svobodný a demokratický svět se sjednocuje, aby nastolil na celém světě vládu skutečné demokracie, skutečné svobody a zbavil tak lidstvo upíra v podobě komunismu, v jehož hrozných spárech se nalézá i naše vlast. Autor následně vyzývá čs. občany, aby vytvořili „výbory národního osvobození“, které budou zaznamenávat zločiny nového režimu a jeho konkrétních příslušníků, a varuje před zbabělostí. Občané se nemají obávat nucených brigád a pracovních táborů, protože jejich utrpení již nebude mít dlouhého trvání. *Budte připraveni důstojně vítat nové osvobození, buďte připraveni ke konečnému zúčtování!*, končí tato část letáku. Na ni posléze navazuje pasáž údajně vyjadřující postoj čs. demokratické mládeže. Ta se hlásí ke všem východiskům zformulovaným v předešlém textu, tedy i k ustavení „výborů národního osvobození“, a naprosto odmítá „komunistický“ Československý svaz mládeže (ČSM) jako svého reprezentanta. Závěr „provolání“ je nekompromisní: *Československá mládež je a navždy zůstane věrna ideálům svobody a demokracie. Nedala se podrobit nacisty, odolá i komunistům. Žaláře a pracovní tábory,**

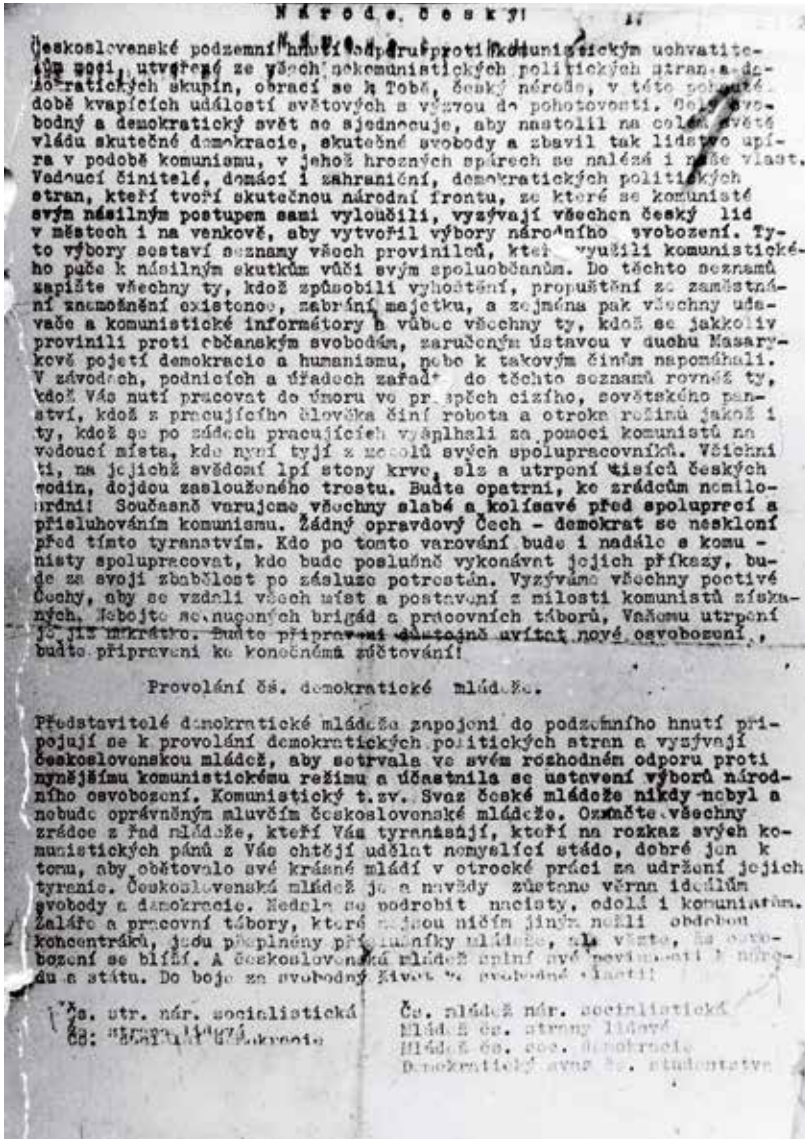
Leták „OBČANÉ REPUBLIKY Československé - Všichni bez rozdílu“ šířený organizací MAPAŽ
Foto: ABS

kteří nejsou ničím jiným nežli obdobou koncentráků, jsou přeplněny příslušníky mládeže, ale vězte, že osvobození se blíží. A Československá mládež splní své povinnosti k národu a státu. Do boje za svobodný život ve svobodné vlasti!²⁰

K vlastním výtvorům ilegální organizace MAPAŽ, která se tehdy ještě označovala pouze jako ilegální organizace bojující proti komunismu, patřil také Rozkaz č. 1 určený stanicím SNB v Čechách. Leták podepsaný „zplnomocněncem“ Jiřím Vooskou

(krycí jméno Vladislava Kleila) s datem 13. květnu 1949 přímo reagoval na represivní činnost příslušníků policie. Nařizoval jim okamžité zastavení zatýkání a propuštění osob již zatčených, celkově zdrženlivé chování, a to i během květnového sjezdu KSČ, a rovněž důrazně „zakazoval“ porušování listovního tajemství. SNB žádal, aby se snažilo ze všech sil mírnit teroristická opatření KSČ a nepodporovalo bezhlavé zatýkání tzv. reakcionářů, kterým si KSČ kope

20 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 4 (dokumentace), fotokopie letáku „Národe český!“. Výskyt letáku je doložen z policejních relací. Viz KAPLAN, Karel – VÁCHOVÁ, Jana (eds.): *Letáky 1949. Dokumenty*, s. 58.

Leták „Národe český“ z dílny organizace MAPAŽ

Foto: ABS

vlastní hrob. Upozorňujeme na blížící se okamžik převratu, kdy se mezi čsl. lidem nenajde ani jeden občan, který by neschvaloval spravedlivé potrestání všech přísluhovačů KSČ. Ruku na srdce

a chopte se již poslední příležitosti ke své záchraně před zúčtováním. Příslušníkům SNB ctícím demokratické hodnoty vyslovil za jejich srdatost a vytrvalost, kterou musí prokazovat

po boku nemyslných přísluhovačů komunismu, pochvalné uznání. Zároveň je nabádal k opatrnosti, aby nezavdali příčinu k propuštění od sboru, neboť musí dokumentovat zvěřstva páchaná na nevinných lidech.²¹ Zajímavostí je způsob, jakým si odbojáři opatřili adresy jednotlivých stanic SNB: využili starý četnický kalendář z první republiky, neboť předpokládali, že nový bezpečnostní aparát sídlí ve stejných služebnách, což byla ve většině případech pravda.²²

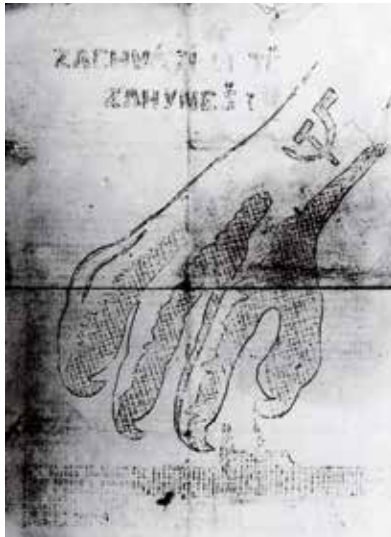
Ze spisového materiálu vyplývá, že členové organizace MAPAŽ kolportovali i další letáky, ať již vlastní, či cizí provenience. U některých jsou zaznamenány pouze jejich názvy, protože se ve fyzické podobě pravděpodobně nedochovaly („Země s věčným praporem“, „Nebude návratu“, „Mír svobody – nikdy mír otroctví“, „Podzemní hnutí republiky Československé“), u jiných, které se v Československu dočkaly masového rozšíření, známe jejich obsah z jiných zdrojů („Báseň o smrti Jana Masaryka“, „Mrtvý Jan Masaryk se ptá“).²³

Protikomunistické nápisy a výhužné dopisy

Specifickým doplňkem letákových akcí se stalo malování motivu bolševického spáru nad Pražským hradem ze známého protektorátního plakátu Antonína Hradského „Zachváti-li Tě, zahyneš!“, a to na různých místech v Ústeckém kraji. „Oběťmi“ nebezpečných nočních výprav, které podnikali Josef Hořejší, Kamil Novotný a Emil Andrt Novotného osobním automobilem, se staly silniční patníky, cedule s názvy obcí, domy, a v jednom případě dokonce i zaparkovaný linkový autobus v Kozlech. Ke snadnému šíření malby posloužila šablona, kterou z plechu vystříhali podle původní

21 Leták se v předmětném vyšetřovacím spisu nenachází, je nicméně dohledatelný in KAPLAN, Karel – VÁCHOVÁ, Jana (eds.): *Letáky 1949. Dokumenty*, s. 48–50.
 22 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 2, výsledek protokol Josefa Frolíka (dodatek k protokolu z 10. 8. 1949) z 19. 8. 1949.
 23 Tamtéž, sv. č. 3, trestní oznámení z 20. 9. 1949, s. 17–21; KAPLAN, Karel – VÁCHOVÁ, Jana (eds.): *Letáky 1948. Dokumenty*.

Plakát s motivem bolševického spáru nad siluetou Pražského hradu vytvořený organizací MAPAŽ Foto: ABS

předlohy Josef Hořejší a Vladislav Kleil, používána byla červená miniová barva značné odolnosti.²⁴ Akce představovaly pro odbojáře nemalé riziko, neboť jejich automobil mohl být na liduprázdných silnicích kdykoli podroben policejní kontrole s osudovými následky pro jeho osádku. V červnu 1949 podzemní organizace přistoupila k zasílání výhrůžných dopisů místním agilním komunistickým funkcionářům. Dnes patrně nedochovaný leták s názvem „Varujeme Vás“ končil slovy: *Nesmí nám být námahou žádná těžká práce, odstraníme tyrany, ba i všechny zrádce.*²⁵

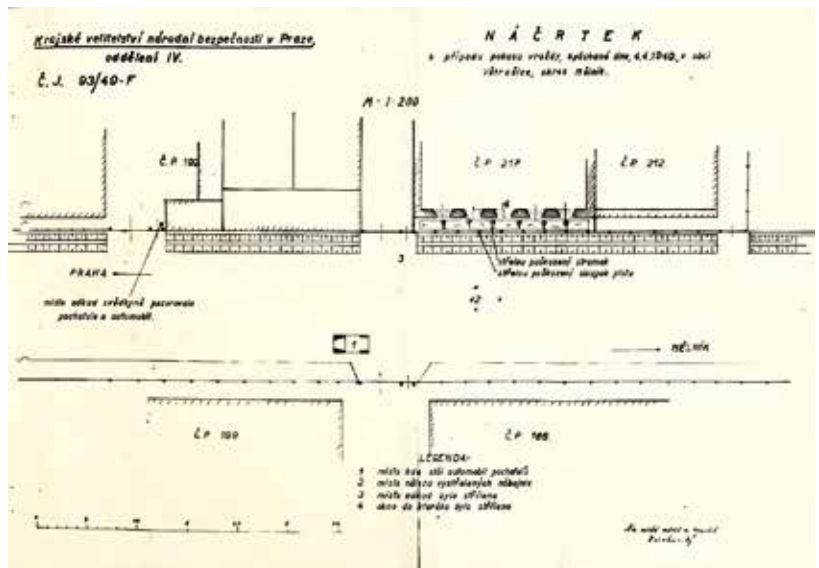
Fyzické útoky na představitele moci

V žádném případě se tehdy nejednalo o plané výhrůžky. Hořejšího organizace skutečně již dříve přistoupila k ozbrojeným útokům na konkrétní realizátory „diktatury proletariátu“, které postupně získávaly na intenzitě

a propracovanosti. Ten první odbojáři uskutečnili v březnu 1949 v obci Telce-Skály. Mířil na předsedu Místního akčního výboru (MAV) Vlastu Stehlíka. Kamil Novotný, Josef Hořejší a Emil Andrt se tehdy vraceli z malování „bolševického spáru“, prvně jmenovaný ve zmiňované obci odstavil automobil a Hořejší za asistence Andrta připevnil k vratům Stehlíkova domu odjištěný ruční granát. K jeho iniciaci však nedošlo, protože selhala rozbuška. StB později tvrdila, že tento „zákeřný“ útok ohrozil na životě osmiletého Stehlíkova syna, který nic netuše vrata otevřel. Bylo-li tomu tak ve skutečnosti, nevíme, nicméně odbojáři samozřejmě nic takového neplánovali. V souvislosti s tímto atentátem Hořejší později u soudu uvedl, že věděl o tom, že granát nemůže vzhledem k dezolátnímu stavu vybuchnout, a že tedy chtěli funkcionáře pouze zastrašit.²⁶ V souvislosti s útokem byl zatčen Stehlíkův odpůrce autodopravce

František Kačer, jenž byl s největší pravděpodobností do celé věci zasvěcen, či akci dokonce sám inicioval. Vzhledem k nedostatku důkazů byl ale po několika týdnech propuštěn. O postupu vyšetřování proti Kačerovi prý odbojáře tajně informoval zřízenec Okresního soudu v Lounech Jan Říha.

Další ozbrojený útok se odehrál v noci z 3. na 4. dubna 1949 v obci Větrušice. Jeho terčem byl předseda ONV Mělník a komunistický poslanec Národního shromáždění Bedřich Štátný. Předcházela mu domluva mezi Josefem Hořejším a Františkem Hončíkem z Křivokláta, který na akci přivezl úředníka Vladislava Houbu a cukráře Františka Červenku. Trojici mstitelů doplnil ještě Josef Frolík z Loun. Útočníci předpokládali, že se jejich oběť po zazvonění objeví u branky, ta se však pouze vyklonila z okna s dotazem, co si přejí. Muži zpanikařili a na nedostupnou postavu za plotem zahájili divokou palbu z pistolí, načez

Atentát na komunistického poslance Bedřicha Štátného - kriminalistický náčrtek místa činu Foto: ABS

24 Existenci těchto „protistátních“ maleb dokládají dobové policejní zprávy. Viz KAPLAN, Karel - VÁCHOVÁ, Jana (eds.): *Letáky 1949. Dokumenty*, s. 107, 109-110.

25 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Hořejšího z 10. 8. 1949.

26 NA, f. Státní soud Praha - nezpracováno, sp. zn. Or I 1408/49, protokol o hlavním líčení a rozsudek Státního soudu v Praze z 24. 10. 1949.

Okna v přízemí Fantova domu po útociích pumami

Foto: ABS

uprchli. Šťastný, který po prvních výstřelech od okna instinktivně uskočil, vyvážel s lehkým zraněním malíčku jedné ruky.²⁷ Po neúspěšném atentátu údajně Novotný před svými spolubojovníky pronesl, že měli dotyčného poslance raději přivézt živého do Černčic, kde by ho ve své uzenářské dílně rozemlel slepicím. Výrok, jenž rozhodně nebyl míněn vážně, StB později cynicky zneužila k vykreslení Novotného jako sadisty a objevil se i v textu rozsudku: *Novotný současně v činnosti teroristické organizace postupoval přímo sadistickým způsobem, když v případě poslance Šťastného v řeči uvedl, že když bude poslanec Šťastný dovezen živý, že tohoto vlastnoručně rozemele slepicím. Je pozoruhodné, že ani z hlediska lidského neměl ohledu ku svým oběťm.*²⁸

V následujících týdnech se pak plánovaly, ale nerealizovaly další atentáty. Kromě Bedřicha Šťastného, na kterého chystali nový útok, se v hledáčku organizace MAPAŽ ocitli také úředníci ONV v Mělníce Václav Pubala a Josefa Havlíček. Prvně jmenovaný zaváděl do Hořejšího podniku národní správu, ten druhý stál za vystěhováním jeho rodiny z vlastního domu.²⁹ Odbojáři dokonce podnikli výpravu do Mělníka, nakonec však obydlí Pubala a Havlíčka nenalezli, a tak od útoků upustili.

Až v noci z 10. na 11. července 1949, tedy tři měsíce po výše uvedené ozbrojené akci, otřásly domem předsedy ONV v Lounech MUDr. Vladimíra Soukupa dvě exploze. Útočníky byli Josef Hořejší, Emil Andrt, Jaroslav Aim „Houdek“ a rolník Josef

Kotěborský z Vinařic, kteří položili dvě improvizované dynamolové náložky ke dveřím vedoucím do Soukupa soukromého bytu, respektive ke dveřím jeho ordinace, zapálili doutnáky a rychle se vzdálili. Výbuchy zdemolovaly dveře, přilehlé chodby i čekárnu ordinace. Soukupa však ohrozit nemohly, neboť s rodinou trávil dovolenou mimo Louny.³⁰ Již o čtyři dny později, v noci ze 14. na 15. července 1949, provedl ve městě z pověření Hořejšího a Novotného podobný pumový atentát na tamějšího bezpečnostního referenta Jindřicha Fantu student Miroslav Blahout z Loun, jenž byl, jak víme, při útěku z místa činu lehce zraněn.

V reakci na tyto dva útoky přistoupily úřady k mimořádným opatřením, byty významných funkcionářů lidospřávy v Lounech byly policejné střeženy, přičemž tyto hlídky posilovali i příslušníci Lidových milicí.³¹

Vedoucí organizace MAPAŽ si uvědomovali, že atentáty v Lounech přitahují k tomuto okresu nežádoucí pozornost komunistického bezpečnostního aparátu. Proto instruovali své spolupracovníky z jiných skupin, aby provedli útoky na „vlastní“ exponenty režimu. „Křivoklátská“ skupina za tímto účelem převzala „ze štábu“ v Černčicích dvě pumy, nikdy je však nepoužila. Dodnes se nenašly, protože člen zodpovědný za jejich ukrytí později při zatýkáci vlně uprchl do zahraničí a tajemství jejich uložení si odnesl s sebou.³²

Jestliže tyto dvě bomby stále leží kdesi na Křivoklátsku v neznámé skrýši, kde je možná jednou někdo náhodně objeví, dvě jiné ve své době ke svému účelu posloužily. Stalo se tak díky iniciativnímu Františku

27 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5310 MV, František Hončík a spol. – skupinový spis, trestní oznámení KV StB Praha na neznámé pachatele z 9. 4. 1949; tamtéž, f. Kabinet StB materiálů (dále jen 323), sign. 323-7-6, Pokus vraždy na poslanci Šťastném 4. 4. 1949.

28 ABS, f. 323, sign. 323-7-5, zpráva pro útvar 701-A (Velitelství StB) o „likvidaci „teroristické organizace MAPAŽ v Lounech“ z 26. 9. 1949.

29 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 3, trestní oznámení z 20. 9. 1949.

30 Tamtéž.

31 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, podsv., zpráva Velitelství stanice SNB v Lounech pro KV StB Ústí nad Labem z 15. 7. 1949.

32 Tamtéž, sv. č. 3, trestní oznámení z 20. 9. 1949, s. 25.

Aimovi „Houdkovi“ v Praze. Mladík první z nich nastražil v noci z 18. na 19. července 1949 v ulici Ke Štvanici před vchod sekretariátu KSČ v paláci Atlas. Co následovalo, popisuje zpráva Krajského velitelství Národní bezpečnosti v Praze takto: *Dne 19. 7. 1949 o 0.05 hod. uslyšel službu konající prap. SNB Josef Tomeček z pobočné stanice SNB na Denisově nádraží, když procházel ulicí Ke Štvanici, značnou detonací a uviděl kouř táhnoucí se od domovních dveří paláce Atlas směrem do jízdni dráhy. Zároveň ucítil na pravé straně těla silný úder a bolest. Přeběhl jízdni dráhu a shledal, že sklo domovních vrat paláce Atlas jest roztrženo a železná konstrukce a mramor poškozeny.* Podle policejního záznamu byla tehdy ulice několik hodin uzavřena pro veškerou dopravu, na místo útoku se osobně dostavil zástupce krajského velitele SNB poručík Jaroslav Rybář a také příslušníci StB s několika nejmenovanými stranickými funkcionáři. Podobně jako v případě bezpečnostního referenta Fanty, ani zde letící střepina nezpůsobila zasaženému nějaké fatální zranění.³³

Použití druhé Aimovy bomby o čtrnáct dní později mělo pak zcela nečekané a nezamýšlené důsledky. Pražský odbojář ji totiž na Petřském náměstí v nepozorovaný okamžik zasunul pod zaparkovaný automobil americké značky. Poněkud naivně se domníval, že se jedná o vozidlo používané nějakým vysokým funkcionářem KSČ.³⁴ Zmýlil se, automobil patřil americkému občanovi a čin vyvolal skandál – Američané se domnívali, že šlo o cílený teroristický útok československých komunistů a v tomto smyslu prý referovaly i zahraniční rozhlasové stanice.³⁵

Trestní oznámení na skupinu Hořejší a spol. obsahuje také patřičně nafouknutý údaj o chystaném atentátu na představitele nejvyššího vedení

Granáty, pistole, rozbušky a kovový šrot sloužící ke zvýšení účinku improvizovaných pum

Foto: ABS

KSČ a státu při květnovém IX. sjezdu této strany, který se konal v Průmyslovém paláci v Praze. Vladislav Kleil tehdy Hořejšímu a Novotnému navrhoval, aby se k otrávení delegátů v sále použila kyanovodíková nálož,

přičemž jim prý řekl, že *věc už jest velmi dobře promyšlená, že ta bomba s kyanovodíkem se zamontuje do velkého kovového lustru. Odtud bude plyn pomalu unikat do sálu a pomáhat tomu budou těž větrníky, které tam budou*

33 ABS, f. Různé bezpečnostní spisy po roce 1945 (304), sign. 304-253-6, Atentáty na sekretariáty KSČ v r. 1946–1950, zpráva KV NB v Praze pro ministerstvo vnitra z 19. 7. 1949. Srov. tamtéž, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 4 (dokumentace), posudek Kriminální ústředny k výbuchu nálože z 19. 7. 1949.

34 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3004 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Františka Aima „Houdka“ z 24. 8. 1949.

35 Tamtéž, sv. č. 3, trestní oznámení z 20. 9. 1949, s. 31.

umístěny, takže se plyn rozežene po celém sále a všichni delegáti že zcepení.³⁶ Vladislav Kleil si prý dokonce v této věci domluvil schůzku s majitelem firmy Desinfá, kterého se nenápadně dotazoval, za jakých okolností by se dala odhmyzovat obchodní místnost kyanovodíkem bez přerušení provozu.³⁷ Ve skutečnosti se jednalo pouze o nápad, který za příliš fantastický a v praxi nerealizovatelný označili sami vedoucí podzemní organizace.

Kontakty na Západ, program organizace MAPAŽ

Někdy na konci května 1949 dozrála mezi vedoucími odbojáři myšlenka pokusit se navázat spojení s československým exilem. Pro ten účel vypracoval Vladislav Kleil jakousi deklaraci určenou Radě svobodného Československa. V ní ji informoval o existenci *ilegální organizace v boji proti komunismu*, která nese název MAPAŽ. Právě tento název začali tehdy lounští „ilegalisté“ pro svou organizaci používat. Kleil se v dokumentu také zmínil o programu organizace, tj. o sjednocení roztržitého protikomunistického podzemí v Československu a přípravě na svržení *komunistického teroru*. Radě byly položeny otázky týkající se její participace na této operaci a pomoci západních velmocí a jejich postoje v případě sovětské ozbrojené intervence.³⁸

Jeden exemplář dokumentu byl prostřednictvím Kleilova známého doručen na americké velvyslanectví v Praze a s druhým byli poslání do zahraničí jako kurýři student Miroslav Broul z Vinařic a bývalý voják, štábní kapitán Karel Pavelka (s ním šla za hranice i jeho žena). Spojky se na Západ vydaly „tachovským kaná-

lem“ Václava Proška někdy v průběhu června 1949. Miroslav Broul si od mise sliboval, že se mu za hranicemi podaří setkat se s bývalým sociálně-demokratickým ministrem výživy Václavem Majerem, členem Rady svobodného Československa. Právě Majerova příbuzná se totiž s Broulem znala a údajně mu poskytla prsten, kterým se měl prokázat.

Vladimír Broul se vrátil zpět do Československa dne 22. července 1949, asi po měsíci stráveném v Německu (špkt. Karel Pavelka zůstal v zahraničí). Přes hranice Broula převedl vlastní tajnou cestou, jež vedla přes okres Klatovy, kurýr „Petr II“ (doklady měl vystavené na jméno Petr Rovný). Z dochované spisové dokumentace není možné s jistotou určit, s kým konkrétně začali Broul a Pavelka v Bavorsku spolupracovat. Z dostupných informací vyplývá, že „Petr II“ patřil k jedné z mnoha zpravodajských skupin pod patronací USA. Jako řídicí orgán zde figuroval jakýsi Václav Novák působící v uprchlickém táboře v Ambergu ve službách americké vojenské zpravodajské služby Counter Intelligence Corps (CIC).³⁹ Zamýšlené setkání Broula s bývalým sociálnědemokratickým ministrem výživy Václavem Majerem se tehdy neuskutečnilo (dotyčný prý ale jednal s jakýmsi zástupcem generála Sergěje Ingra⁴⁰). Každopádně řídicí orgán Novák vybavil Broula instrukcemi pro ilegální práci, jež Broul tlumočil svým spolubojovníkům na tajné schůzce u Kamila Novotného v Černčicích. Organizace měla změnit náplň své činnosti. Napříště měli odbojáři upustit od letákových akcí a ozbrojených útoků, jimiž se vystavovali značnému riziku odhalení, a naopak se zaměřit na vybudování rozvětvené špiónážní organizace.

Agent západních zpravodajských služeb „Petr II“
Foto: ABS

Miroslav Broul strávil v Československu necelých deset dní. Na zpáteční cestu do Německa se vypravil 31. července 1949 v doprovodu kurýra „Petra II“ a Miroslava Blahouta, který se od svého atentátu na bezpečnostního referenta z Loun Jindřicha Fantu skrýval. Broul s sebou za hranice nesl přidělové lístky na potraviny a benzin a několik špiónážních zpráv, jež mu jeho spolubojovníci předali (není jasné, o jaké konkrétní zprávy se jednalo). Také byl požádán, aby zajistil vyrobení razítek ONV Prachatice a Sušice a podle dodaného otisku i zhotovení odznaků kriminální policie. Razítka chtěla MAPAŽ využít pro falešná potvrzení opravňující majitele k pohybu v hraničním pásmu, falešné odznaky měly posloužit k případnému oklamání příslušníků bezpečnostních složek i podporovatelů režimu.⁴¹

36 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Hořejšího z 10. 8. 1949.

37 Tamtéž, výslechový protokol Vladislava Kleila (dodatek) z 15. 8. 1949.

38 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 4 (dokumentace), deklarace Radě svobodného Československa.

39 Tamtéž, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Plzáka z 1. 10. 1949.

40 Armádní generál Sergěj Ingr (2. 9. 1894 Vlkoš - 17. 6. 1956 Paříž), příslušník prvního (ruský, francouzský a italský legionář), druhého (zemský velitel Obrany národa, ministr národní obrany londýnské exilové vlády, hlavní velitel čs. branné moci) i třetího (zakládající člen Rady svobodného Československa - pověřen řízením exilové zpravodajské služby) odboje.

Zpravodajská činnost

Členové organizace MAPAŽ se začali věnovat budování široce založené zpravodajské sítě tak, jak jim byla Broulem a „Petrem II“ načrtnuta. Měla pokrýt čtyři kraje – Prahu, Liberec, Ústí nad Labem a Karlovy Vary, v nichž by vznikla struktura tvořená místními, okresními a krajskými „spojovateli“, kteří by řídili vlastní „referenty“ sbírající informace z politické, hospodářské a vojenské oblasti.⁴² Josef Hořejší, Kamil Novotný a Emil Andrt oslovili v této záležitosti několik osob, např. úředníka Severočeských hnědouhelných dolů (SHD) v Mostě Vlastimila Gärtnera, bývalého respicienta finanční stráže, služebně zařazeného v Bilíně u Teplic Jaroslava Hergeta, zubního technika z Krupé u Rakovníka Otakara Válku, vojáky prezenční služby vojenských útvarů Louny a Most svobodníka Otakara Procházku a podporučíka Václava Zahálku. Získali několik špionážních zpráv (situace u vojenského útvaru v Chuděřicích a Mostě, informace z některých průmyslových podniků) s příslibem dalších. Bohužel, aniž to tušili, blížil se konec jejich podzemní organizace, k němuž měli sami svou neuváženou činností významnou měrou přispět.

Dne 3. srpna 1949 se v Černčicích u Kamila Nováka ohlásil další kurýr, „Petr III“, vlastním jménem Josef Plzák. Přišel namísto Miroslava Broula, přičemž od něj obdržel heslo „Mapaž“ a prsten s vyrytými iniciálkami OVJ (Osada věrného jádra).⁴³ Přestože

pokyny pro vedení ilegální činnosti určené organizaci MAPAŽ zněly jasně, odbojáři se jimi neřídili. To, že kurýr Plzák dostal na schůzce v Černčicích od Hořejšího s Novotným pro své vedoucí v Německu jakési ultimátum (do 14. srpna 1949 musí ze zahraničí přinést stanovisko k původní deklaraci pro Radu svobodného Československa, v níž se kalkuluje s ozbrojeným povstáním a žádají se dodávky zbraní, jinak „Lounští“ nebudou spolupracovat, nepředají žádné špionážní zprávy⁴⁴ a při plánování svržení režimu přistoupí na vlastní „řešení“), jasně ukazuje, že vedoucí organizace MAPAŽ dosavadní formu své ilegální práce opustit nehodlali.

Útok ve Vršovicích a dekonspirace

Co jiného než explicitní důkaz byla událost, která se odehrála v noci z 5. na 6. srpna 1949? Toho dne totiž došlo ve Vršovicích u Loun na Hořejšího a Novotného pokyn k dalšímu pumovému atentátu, tentokrát na příslušníka StB Karla Strouhala. Provedl ho nový člen skupiny, mistr dílen Československých drah v Lounech Bohumil Klempt, jenž umístil na parapety oken dvě nálože, které obvyklým způsobem, tedy pomocí doutníků, přivedl k výbuchu. Dům, zejména interiér, byl poškozen, oběť vyvázla bez zranění, zato však prodělala nervový otřes. Během necelého měsíce v pořadí již třetí pumový atentát v Lounech (respektive v Lounech a jejich bezprostředním okolí) se však stal katalyzátorem tragických událos-

tí. Chmurné předpovědi zpravodajců v Německu se vyplnily.

Nové horečné vyšetřování vedlo k zadržení mnoha lounských občanů, u nichž panovalo podezření, že by o pachatelích mohli něco vědět. Postačovalo, že byli vzhledem ke svému „třídnímu profilu“ považováni za odpůrce nového režimu. Mezi takto postíženými se ocitl Emil Andrt, u něhož snad hrálo roli i to, že byl po nuceném uzavření své živnosti zaměstnán na stavbě továrny Stepo, kde došlo ke zcizení dynamolu používaného k útokům. Bývalý holič při předvádění na Krajské velitelství StB v Ústí nad Labem zpanikařil a neúspěšně se pokusil o útek. Tím na sebe definitivně strhl pozornost vyšetřovatelů, kteří ho začali brutálním způsobem vyslýchat. To byl konec organizace MAPAŽ. Došlo k mohutnému zatýkání, kterému padl v noci z 8. na 9. srpna 1949 za oběť i „štáb“ v Černčicích.⁴⁵

Zatýkání

Při „realizaci“ odbojářů se střílelo. Ranění a mrtví byli na obou stranách. Dne 10. srpna 1949 se StB pokusila ve Zbečně zadržet Václava Proška. Tomu se však před jeho domem podařilo tajným policistům za dramatických okolností vytrhnout a utéci do křivoklátských lesů, přičemž dva pronásledovatele, praporčíka Jana Smrčku a strážmistra Josefa Mola, postřelil.⁴⁶ Poté se dostal šťastně za hranice. O deset dní později, 20. srpna 1949, se podobně vedlo i kurýrovi

41 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 1, výslechový protokol Josefa Hořejšího a Kamila Novotného z 10. 8. 1949.

42 ABS, f. 323, sign. 323-7-5, zpráva pro útvar 701-A (Velitelství StB) o „likvidaci „teroristické organizace MAPAŽ v Lounech“ z 26. 9. 1949, s. 14.

43 Patrně se jednalo o tůž prsten, který Broul obdržel před svým prvním odchodem do Německa od příbuzné ministra Majera.

44 Organizací se např. podařilo získat seznam stanic SNB v okrese Louny včetně početního stavu a jmen velitelů, seznam milicionářů v podniku ČSD v Lounech s výčtem jejich výzbroje, tajný rozkaz KV NB Ústí nad Labem ve věci pořizování seznamů nepřátel, a dokonce již sestavený seznam, dále jakýsi tajný rozkaz týkající se hromadných zájezdů do Sezimova Ústí a od Okresního soudu v Lounech také dotazník pro osobní evidenci soudních zaměstnanců. Není přitom zcela jasné, jaké zprávy organizace již do zahraničí poslala a jaké si prozatím ponechávala.

45 K okolnostem rozbití protikomunistické odbojové organizace MAPAŽ jakož i k výslechovým metodám použitým vyšetřovateli StB proti zadrženým viz ABS, f. Inspekce MV ČSSR, I. díl (A 8/1), Josef Šašek, inv. č. 294, František Kačer, inv. č. 296 a František Blahout, inv. č. 301.

46 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, sv. č. 2, trestní oznámení Okresního velitelství NB z 11. 8. 1949.

Josefu Plzákovi („Petr III“), jenž se, neobeznámený se stavem věcí, vracel opět z Německa. Pro Hořejšího s Novotným nesl požadované odpovědi i nové pokyny (jeden člen organizace měl podstoupit v Bavorsku výcvik k obsluze vysílací stanice). Nazpět si měl Plzák odnést ony dosud odpírané špiónážní zprávy. Příslušníci StB ho zadrželi přímo u Novotného v Černčicích, kde hlídali. Chladnokrevný kurýr však dokázal tajné policisty přesvědčit, že přišel pouze opravit lednici. Jeho herecký výkon musel být mimořádný, neboť u něj příslušníci StB neprovedli osobní prohlídku, a dokonce s ním při čekání na eskortu hráli karty. Když „agenta-chodce“ v Lounech odváděli dva policisté na stanici SNB, aby ověřili jeho totožnost, vytáhl náhle ukrytou pistoli a smrtelně postřelil kriminálního inspektora Josefa Tomku, který se ho pokusil „zneškodnit“ hozenou konzervou. V nastalém zmatku pak kurýr unikl. Naproti tomu „Petr II“

Pohled na trasu útěku Václava Proška ve Zbečňe z policejní rekonstrukce – křížky označují místa, kde zůstali ležet postřelení příslušníci zatýkáčského komanda Foto: ABS

(„Petr Rovný“) takové štěstí neměl. Josef Hořejší nevydržel útrapy výslechů a prozradil, že 18. srpna 1949 bude kurýr na něj a na Kamila

Novotného čekat před nádražím v Kolinci. Na sjednanou schůzku se dostavilo komando StB, které se zaskočeného kurýra pokusilo zadržet. Ten se srdnatě bránil, během zápasu se mu prý téměř podařilo vytáhnout pistoli, a tak byl zastřelen.⁴⁷ Štěstěna nakonec opustila i nebojácného kurýra Josefa Plzáka. Ten se totiž opět vrátil do Československa plnit zpravodajské úkoly, avšak 29. září 1949 byl v Žandově zatčen.

Monstrprocesy

Po likvidaci rozvětvené odbojové organizace stála vládnoucí moc před otázkou, jak kauzu propagandisticky uchopit. Hlavní linií připravovaných procesů se nakonec stalo standardní „odhalení“ zavrženého motivu hlavních aktérů, jímž byla *nenávisť ke všem kladným činitelům v tomto státě a k lidově-demokratickému zřízení, které jim znemožnilo další vykořisťování*

Kurýr Josef Plzák alias „Petr III“ ve vazbě StB

Foto: ABS

47 Tamtéž, podsv., zpráva o likvidaci teroristické skupiny v Lounech z 12. 8. 1949. U mrtvého byla nalezena občanská legitimace na jméno Petr Rovný, nar. 14. 5. 1910 v Plzni, kameraman, bytem Praha XIV, Na Dolinách 1276/43. Ukázalo se, že na dotyčné adrese je skutečně hlášen Petr Rovný, kameraman Československého státního filmu, který byl od prosince 1948 bývalou manželkou Jiřinou Rovnou pohřešován. Její popis manžela se navíc plně shodoval s podobou zastřeleného (výška okolo 175 cm, silná tělesná konstituce, hnědé vlasy i oči). Příslušníci KV StB Klatovy nicméně překvapivě konstatovali, že se fotografie Petra Rovného, kterou jejich pražští kolegové od Jiřiny Rovné získali, neshoduje s podobou mrtvého. Ten byl mezitím tajně pohřben, aniž Rovná dostala možnost jej

třídy pracujících a bezpracné zisky, na které byli z dob první republiky zvyklí. Již před založením organizace tato nenávist přivedla vedoucí skupin na cestu zločinu. Proto také s rostoucími úspěchy lidově-demokratického řádu v republice rostla tato nenávist a činnost skupiny se stávala čím dále nebezpečnější a surovější.⁴⁸ Prokuratura akcentovala údajnou cyničnost a naprostou bezcharakternost obžalovaných, která se podle ní manifestovala i pácháním teroristických útoků na představitele lidosprávy budující „spravedlivý lidově demokratický řád“. V případě žalovaných osob se zdůrazňovala údajná úzká spolupráce příslušníků buržoazie, profesionálních zločinců a zrádců dělnické třídy. Vzhledem k množství obviněných (84 osob) bylo rozhodnuto o sestavení tří samostatných žalob na skupinu Josef Hořejší a spol. (24 osob), František Hončík a spol. (5 osob) a Jaroslav Aim a spol. (44 osob).⁴⁹ Zbylí obvinění z původního trestního oznámení byli pro komunistickou justici buď nedostupní, anebo s nimi proběhlo samostatné soudní líčení.

Aby se maximalizoval zamýšlený „výchovný“ efekt a zároveň došlo k zstrašení širokých vrstev obyvatelstva, byla hlavní líčení situována do měst spjatých s činností odbojové organizace. Jako první přišla na řadu skupina Josef Hořejší a spol., která ve dnech 22. až 24. října 1949 stanula před tribunálem Státního soudu Praha v lounské Sokolovně. Na toto „představení“ se distribuovaly mezi obyvatelstvem lístky a rovněž se organizovalo masové psaní rezolucí požadujících co nejpřísnější potrestání viníků.⁵⁰ Tato skupina byla chápána ze všech tří jako ta hlavní, čemuž odpovídala i výše udělených trestů: čtyři tresty

mezinárodního napětí a stupňovaného úsilí reakce o svrat dějinného vývoje, a proto jen skutečný výkon trestu smrti může být spravedlivým vyrovnáním viny odsouzených a výstrahou těm, kteří by chtěli napodobit trestnou činnost odsouzených a spolupracovat s vnitřními nebo zahraničními nepřáteli státu, zejména takovými zákeřnými metodami, jakých užívali odsouzení.

Ze všech těchto důvodů se připojují k souhlasným nedoporučujícím dobrozdáním nalézacího soudu, nejvyššího soudu, státního prokurátora i generálního prokurátora, a navrhuji, aby práva udělit milost odsouzeným nebylo použito.

V P r a z e dne 7. prosince 1949.

Ministr spravedlnosti:

Alexeje Čepičky

Schvaluji tento návrh.
V Praze dne 4. ledna 1950.
prosinec 1949.

Josef Blábolil

„Dělnický prezident“ se ztotožnil s návrhem ministra spravedlnosti Alexeje Čepičky neudělit odsouzeným milost

Foto: Archiv Kanceláře prezidenta republiky

smrti (Josef Hořejší, Kamil Novotný, Bohumil Klempt a Josef Plzák), čtyři doživotní tresty (Emil Andrt, Josef Kotěborský, František Kačer a Jaroslav Boušek), tři tresty těžkého žaláře

na 25 let (Jaroslav Blábolil, František Blahout a Otakar Procházka). Sazby dalších se pohybovaly v rozmezí od 4 do 20 let těžkého žaláře. Jedna osoba byla obžaloby zproštěna, u jed-

identifikovat. V únoru 1951 podalo Obvodní velitelství NB na Praze 14 na Petra Rovného trestní oznámení pro opuštění republiky s tím, že své osobní doklady poskytl nepřátelské špiónážní službě, která s nimi údajně do ČSR vyslala neznámého „agenta-chodce“. Viz ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3005 UL, podsv.; tamtéž, f. Taktické svazky - Centrála (MV-T), spis a. č. T-933 MV - spisová dokumentace k případu Petr Rovný.

48 NA, f. Státní prokuratura Praha - nezpracováno, sp. zn. Pst I 1710/49, obžaloba Státní prokuratury v Praze z 14. 10. 1949.

49 NA, f. Ministerstvo spravedlnosti, Klosův archiv, a. č. 181, souhrnná zpráva o akci Louny z 21. 10. 1949.

50 Státní okresní Louny (SOka) Louny, f. Archiv města Loun, inv. č. 2681, sign. CH 11, Pamětní kniha města Loun od r. 1931, s. 312.

né bylo rozhodnuto o vyloučení její trestní věci z tohoto řízení k samostatnému projednání.⁵¹ Dne 3. listopadu se v Mělníku odehrával politický proces se skupinou František Hončík a spol., se závěrečnou bilancí dva doživotní tresty (František Hončík, Josef Frolík), jeden trest odnětí svobody na 30 let (František Červenka), jeden trest ve výši 20 let těžkého žaláře (Oldřich Gabriel) a jeden trest odnětí svobody na 18 let (Jan Liberský).⁵² Až na jaře 1950, ve dnech 22. až 25. května, probíhal v Praze proces s lidmi ze skupiny Jaroslav Aim a spol. Padly dva doživotní tresty (Jaroslav Aim, Vladislav Kleil) a dva tresty těžkého žaláře na 30 let (Vlastislav Gärtner, Jaroslav Herget). Ostatním se dostalo trestů od 8 měsíců do 25 let těžkého žaláře.⁵³ Dodejme, že ke skupině Jaroslav Aim a spol. měla být původně přidružena i vyšetřovateli uměle vytvořená čtrnáctičlenná skupina sestávající z osob spolupracujících s kurýrem Josefem Plzákem v Chebu, lidí napojených na Vavřína Sklenáře v Praze a osob soustředěných okolo stavebního asistenta Lumíra Anděla v Lánech.⁵⁴ Nakonec

byla většina z těchto obžalovaných souzena samostatně ve dnech 19. a 20. května 1950 v Praze. Soudci vynesli jeden trest smrti (do zahraničí uprchlý Lumír Anděl), dva doživotní tresty (Rudolf Kozderka a Vavřín Sklenář) a osm trestů odnětí svobody v délce od 4 do 25 let.⁵⁵

Závěr

Tragickou tečku za celým příběhem udělaly popravy čtyř příslušníků odbojové organizace, včetně dvou vedoucích. Došlo k nim na dvoře pankrácké věznice 7. ledna 1950 v brzkých ranních hodinách. V závěru dochovaného úředního záznamu o výkonu hrdelního trestu stojí: *Výkon proběhl bez rušivých příhod, až na ods. Josefa Plzáka, který při výkonu vykřikl: „Ať žije Masaryk, ať žije Mapaž!“ Výkon skončen o 7.30 hod.*⁵⁶ Těla popravených byla převezena k pitvě do Ústavu pro soudní lékařství Karlovy univerzity.⁵⁷ O tom, co se poté s ostatky stalo, úřední dokumenty mlčí.

Po roce 1989 proběhly rehabilitace odbojářů podle zákona č. 119/1990 Sb.,

o soudní rehabilitaci. Byly však limitovány tehdejší právní úpravou, která vlastně aktivní ozbrojený protikomunistický odboj nezahrnovala. U řady členů organizace MAPAŽ tak byly zrušeny tresty za „politické“ trestné činy (velezrada, vyzvědačství, zločin spolčení k útokům na ústavní činitele...), tresty za „násilné“ trestné činy však zůstaly v platnosti, byt za ně soudní senáty stanovily řádově nižší sazby (zločin nedokonané vraždy úkladné, zločin spoluviny na zločinu nedokonané vraždy úkladné, zločin obecně nebezpečného užívání třaskavin a obecně nebezpečného zacházení s nimi...)⁵⁸ Dne 20. července 2011 byl přijat zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, který se snaží výše popsaný paradox řešit. V roce 2014 získal na jeho základě od Ministerstva obrany České republiky osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu za aktivní působení v odbojové organizaci MAPAŽ Emil Andrt (in memoriam) a není vyloučeno, že se tak stane i v případě dalších jejích členů.

51 NA, f. Státní soud Praha - nezpracováno, sp. zn. Or I 1408/49, protokol o hlavním líčení a rozsudek Státního soudu v Praze z 24. 10. 1949. Jako předseda soudního tribunálu zde figuroval JUDr. Jaroslav Novák, jemuž byli k ruce jako soudci z povolání JUDr. Ludvík Engelsmann a pplk. justice JUDr. Jiří Štella a jako soudci z lidu Anna Součková z Prahy a poručík Václav Vošahlík, zaměstnanec ministerstva národní obrany. Prokuraturu zastupoval JUDr. Karel Čížek.

52 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5310 MV, František Hončík a spol. - skupinový spis, rozsudek Státního soudu Praha (sp. zn. Or I 547/49) z 3. 11. 1949.

53 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3004 UL, sv. č. 2, výpisky z rozsudku Státního soudu Praha, sp. zn. Or I 1437/49 z 25. 5. 1950.

54 Jakési ilegální propojení existovalo pouze mezi „Prahou“ a „Lány“ a není přítom vřbec jasné, jak silně vlastně bylo. Podle vyšetřovatelů StB prý pražští odbojáři opatrovali špiónážní zprávy pro kurýra Květoslava Turečka alias Karla Trunečka (údajně vyslán ze zahraničí JUDr. Janem Sklenářem), zatímco lánští s jejich vědomím údajně plánovali u prezidentského letního sídla atentát na Klementa Gottwalda s pomocí nájezdové miny.

55 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-3003 UL, Lubomír Anděl a spol., žaloba Státní prokuratury z 9. 11. 1949 (sp. zn. Pst I 1753/49) a výpisky z rozsudku Státního soudu Praha z 20. 5. 1950 (sp. zn. Or I/VII 42/50).

56 NA, f. Státní soud Praha - nezpracováno, sp. zn. Or I 1408/49, úřední záznam o výkonu hrdelního trestu ze 7. 1. 1950.

57 Tamtéž, f. Správa sboru nápravné výchovy (SSNV) - nezpracováno, osobní spis (vězně) Josefa Hořejšího, zpráva Velitelství oddílu SVS v Praze o popravě Bohumila Klempta, Josefa Plzáka, Kamila Novotného a Josefa Hořejšího ze 7. 1. 1950.

58 *Archiv autora*, kopie usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 3. 1991 (sp. zn. 7 Rt 259/91).